

nogen Tvivl — jeg i alt Fald er kætterst nok til at nære visse lønlige Tvivl — om Systemets udelte heldige Virkninger i alle Tilfælde. Jeg skal i saa Henseende ganske se bort fra, at den lette Afgang, som Systemet giver til længevarende uopfyldelige Laan paa Afbetaling, utvivlsomt har lokket mangen Ejendomsbesidder til at paadrage sig en større Gæld end strengt nødvendigt. Had jeg derimod tør anse for givet, i alt Fald for Landejendommens Vedkommende, det er, at Systemet ved Køb og Afsalg navnlig og ikke mindst ved Arvesøvtagerier, har struet Ejendommene op til Priser, der ellers vilde være utænkelige, til Priser, der have gjort Landejendommene urentable, og, det tror jeg, ingen vil nægte, til Priser, der have gjort vort Landbrug i en ganske ualmindelig Grad forgældet. Jeg er paa den anden Side paa ingen Maade blind for de store Goder, som Kreditforeningerne have bragt med sig, og jeg skal ikke dømme om, om ikke disse Goder maafe langt opveje Ulemperne. Jeg har kun draget denne Side af Sagen frem, fordi det forekommer mig, at der er blot en lille Berettigelse til at nære Tvivl om Kreditforeningsanstaltens ubetinget gode Virkninger i alle Retninger, maa der her være en dobbelt Opfordring til at være varsom, naar det gælder om at lade Kreditforeningsystemet virke paa aldeles ny Virkefelter, navnlig saadanne, hvor den Hovedbasis, hvorpaa enhver sund Kreditforening maa hvile, synes at være noget vækkende. Er den Grundvold, hvor saa godt som enhver Kreditforening maa ligge, utvivlsomt en god Pantestikkerhed, forekommer det mig, at der er al Anledning til nøje at undersøge, om en saadan Grundvold ogsaa virkelig findes her. Jeg for mit Vedkommende tillader mig at nære nogen Tvivl om, hvorvidt industrielle Ejendomme overhovedet kunne yde en saadan. Det forekommer i alt Fald mig, at det ligger i selve Sagens Natur, at et industrielt Anlæg, der er baseret paa Tilvirkning af en bestemt Vareartikel, maa dele Skæbne med de Fluktuationer, som en saadan Vareartikel er underkastet, Fluktuationer, der bestemmes af Markedsprisen, af Konkurrencen, af vækssende Moder og af nye Opfindelser. Undertiden lade de sidste endog en eller anden Vareartikel gaa ganske ud af Markedet, uden at samtidig det industrielle Anlæg er saaledes indrettet, at det kan gaa over til at producere en anden og efterspurgt Artikel. Lad os imidlertid ikke forudsætte dette, det alleruheldigste Tilfælde; der gives imidlertid sikkert en Mængde Omstændigheder, der paa anden Maade bevirke Fluktuationer, der ere mere end store nok, og for at klare denne min

Tanke tillader jeg mig at fremdrage et Eksempel, hvis nærmere Enkeltheder jeg skyder en Skrivelse, der velvillig er overladt mig af et æret Medlem af dette Ting, der er fraværende, og om disse Oplysningers Paalidelighed kan der ikke næres Tvivl. Jeg maa paa Forhaand bede om, at man vil bære over med mig, hvis jeg noget vel udførligt dvæler ved dette Eksempel alene af den Grund, at jeg tror, at det i mere end en Retning er høist oplysende og meget belærende.

Eksemplet er Grejs Mølle ved Vejle. Det var i sin Tid en stærkt renommeret Klædefabrik. I dens Blomspringstid blev der endog budt den betydelige Sum af 800,000 Kr. for Ejendommen, uden at den daværende Ejer saa meget som syntes at reflektere paa dette Bud. Som saa ofte afløstes denne Blomspringstid imidlertid af en Tilbagegangstid; men selv i denne Tilbagegangstid, der var ret betydelig, fandtes der dog en Køber til Ejendommen, der ansaa den for at være 500,000 Kr. værd og gav et saadant fattigt Bud paa Ejendommen, uden at det dog førte til Salg. Tilbagegangen fortsattes imidlertid mere og mere og endte med en Række af Vangsauktioner. Ved den sidste af disse lod 2de Prioritetshaver, Vejle Bank, sig hele Ejendommen og Etablisementet udlægge for 80,000 Kr. Nu kunde man let fristes til at tro, at det her drejede sig om et aldeles nominelt Beløb, maafe et nominelt Beløb sat for at spare Auktionsomkostninger og andre af Auktionen flydende Udgifter. En overfor denne Opfattelse, skal jeg gøre bemærksom paa, at der var en 3dje og end 4de Prioritetshaver, og ikke nogen af disse havde at gøre noget Overbud, og Vejen, der overtog Ejendommen, forsøgte ehelt Aar gennem Kommissionærer og Avessementer at blive Ejendommen kvit, og var sjæleglad, da det endelig lykkedes i at blive Ejendommen kvit til 82,000 Kr. hvorved den fik sine Omkostninger omtr. lige dækkede. Og hvis jeg er rigtig undtøttet, vil den nuværende Ejer af den, nemlig den anden Køber, ikke føle sig alt for itellig, hvis nogen vilde stille ham af med Ejendommen uden Tab. Der foreligger altsaa her et faktisk Eksempel paa en ganske overordenlig Prissfluktuation paa en industriel Ejendom, en Fluktuation, der ikkem saa ofte skyldes leffindig Taksation, men alle Kreditforeningers Afslæshæl, nej, en som er fremkommen gennem de faktiskpriser i Handel og Wandel. Nu vil man maafe sige, at dette er et meget grelt Eksempel. I en vis Henseende er det ogsaa sammen jeg tvivler ikke om, at der kundemføres